

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ СТУДЕНТАМ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД

Архипенко Л.М.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології та історії
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця м. Харків, Україна

У сучасних умовах глобалізації, швидкого розвитку науки, техніки та цифрових технологій якісна освіта в закладах вищої освіти (ЗВО) стає ключовим чинником конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Від сучасного фахівця конкурентні умови вимагають не лише глибокого володіння професійними знаннями, а й уміння ефективно комунікувати в різних професійних ситуаціях. Саме тому формування комунікативної компетентності посідає одне з ключових місць у системі вищої освіти.

Українська мова в цьому процесі постає не просто засобом міжособистісного спілкування, а потужним інструментом професійної діяльності. Вона забезпечує можливість підготовки технічної та наукової документації, участі в діловому листуванні, представлення результатів досліджень на конференціях, проведення переговорів, а також налагодження конструктивної взаємодії у колективі. Для іноземних студентів, які здобувають освіту в Україні, українська мова має ще й інтеграційне значення: вона допомагає адаптуватися до нових культурних і навчальних умов, стати повноцінними учасниками освітнього та професійного середовища. З огляду на це, викладання української мови як іноземної студентам нефілологічних спеціальностей повинно будуватися з урахуванням кількох важливих чинників: специфіки їхньої майбутньої

професії, особливостей сприйняття інформації технічними спеціалістами, а також обмеженої кількості годин, відведених на вивчення дисципліни.

Перехід до компетентнісної моделі освіти зумовлює необхідність оновлення підходів до навчання: від механічного засвоєння граматичних правил потрібно переходити до формування практичних умінь, які дозволяють студентам упевнено застосовувати мову в професійному середовищі. Сучасна методика викладання української мови як іноземної у ЗВО базується на концепції професійно-орієнтованого навчання. Його головна мета – інтегрувати мовну підготовку у сферу майбутньої діяльності студента. Теоретичною основою виступає компетентнісний підхід, який зосереджується не на пасивному засвоєнні правил, а на формуванні мовленнєвих умінь і навичок для розв’язання реальних комунікативних завдань [1; 2]. Серед основних принципів такої методики наступні:

- Принцип професійної спрямованості. Зміст навчання потрібно максимально наближати до майбутньої спеціалізації студента. Наприклад, для інженерів акцент робиться на технічній термінології, вмінні читати креслення, описувати технічні процеси. Для економістів важливими є тексти договорів, звітів, фінансових аналітичних матеріалів тощо.

- Принцип комунікативності. Побудова навчання на моделюванні реальних ситуацій професійного спілкування: співбесіда, технічна нарада, презентація проекту, обговорення результатів дослідження.

- Принцип інтеграції. Мовний матеріал вивчається у поєднанні з технічним контентом. Це може бути читання інструкцій і стандартів, аналіз технічних звітів, робота з кресленнями та графіками тощо.

- Принцип функціональності. Основна увага зосереджена на практичному використанні мови. Студенти вчаться писати службові документи, готувати презентації, виступати з доповідями, брати участь у професійних дискусіях.

Природничі й технічні напрями освіти вимагають високого рівня теоретичної та практичної підготовки. Студенти таких спеціальностей зазвичай мислять аналітично, віддають перевагу чіткій структурі, алгоритмічності, логічності. Саме тому викладачеві слід добирати відповідні форми подання матеріалу: системні схеми, таблиці, графіки, інфографіку. Тексти для аналізу повинні бути максимально інформативними, насиченими фактами, позбавленими зайвої образності та емоційності. Водночас у студентів можуть виникати труднощі з граматиною, побудовою складних синтаксичних конструкцій, написанням зв'язних текстів. Причини цього різні: слабка мовна підготовка, вплив розмовного стилю, обмежений час для відпрацювання мовних навичок тощо. Викладачеві доводиться системно працювати над ліквідацією прогалин, поєднуючи традиційні граматичні вправи з практичними завданнями професійного спрямування досягнення розуміння інформації та вміння її використовувати, проте й «... цілеспрямованість і змотивованість студента настільки важливі у вивченні української мови іноземними студентами, як і наполегливість викладача в поданні якісної, зрозумілої та влучної інформації» [3, с. 156].

Серед найпродуктивніших методів викладання української мови як іноземної для студентів-нефілологів варто відзначити:

- моделювання професійних ситуацій (наради, презентації, переговори); - аналіз та переклад технічних текстів;
- складання службових і ділових документів; - командні проєкти з письмовим та усним супроводом;
- використання цифрових платформ, мультимедійних матеріалів, інженерних симуляторів. Корисним також буде залучення автентичних матеріалів: технічних статей, специфікацій, нормативних документів.

Викладач може пропонувати студентам писати анотації, реферати, резюме до прочитаних матеріалів, що сприяє розвитку навичок критичного мислення та вміння стисло передавати інформацію.

Особливого значення набувають міждисциплінарні заняття – коли викладачі мовних і технічних дисциплін працюють разом. Наприклад, у лабораторії студенти не лише виконують технічне завдання, а й описують його українською мовою, складають звіт, готують презентацію.

Серед основних труднощів викладання української мови як іноземної можна виділити:

- різний рівень мовної підготовки студентів;
- обмежена кількість навчальних годин;
- низька мотивація студентів, які часто сприймають мову як другорядну дисципліну.

Шляхи розв'язання цих проблем включають: диференційований підхід (завдання різної складності, індивідуальні консультації, додаткові заняття); створення авторських методичних матеріалів, адаптацію автентичних текстів; використання інтернет-ресурсів: наукових статей, форумів, технічних блогів; інтенсивні форми навчання, інтеграцію мовних завдань у технічні дисципліни; організацію самостійної роботи студентів з подальшим обговоренням результатів у групі.

Отже, викладання української мови як іноземної студентам нефілологічних спеціальностей – складний, багатогранний і водночас надзвичайно важливий процес, який спрямований не лише на формування загальної мовної культури, а й на розвиток ключових професійних компетентностей. Застосування сучасних методичних підходів, орієнтація на професійну сферу, інтеграція мовного навчання в технічну освіту дозволяють підготувати фахівців, здатних упевнено користуватися українською мовою у своїй діяльності. Це підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці, сприяє науковій і виробничій

діяльності та формує цілісну професійну особистість, яка відповідає конкурентним вимогам сьогодення.

Література:

1. Архипенко Л. М. Про деякі аспекти традиційного та інноваційного навчання писемного мовлення іноземних студентів. Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів: тези доповідей Міжнародної науковопрактичної конференції. Харків: ХНАДУ, 2016. С. 165-171
2. Архипенко, Л. М. Про особливості навчання писемного мовлення в транслінгвальному аспекті. Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів : зб. наук. ст. за матеріалами XIV Міжнародної науково-практичної конференції, 23 жовтня 2020 р. Харківський національний автомобільно-дорожній університет. Харків, 2020. С. 9-13
3. Ключник В. Я. Проблеми вивчення української мови іноземними студентами. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 79. Том 1. 2021. С.154-157.